

شخصیت‌های ماندگار

میرزا فتحعلی آخوندزاده (۱۲۵۷-۱۹۲۰ش.)

زاده شکی در جمهوری آذربایجان کنونی، مترجم زبان‌های شرقی (ترکی، عربی، فارسی) در دولت روسیه، بنیانگذار نمایشنامه نویسی به شیوه غربی در شرق. از جمله آثار او: کتاب الفبای جدید و مکتوبات، معلم الاطفال.

مفتاح‌الملک (۱۲۲۳ش. - ؟)

زاده تهران، گشاینده رمز خط‌ها و نوشته‌های قدیمی، نایب اول وزارت خارجه، عضو انجمن معارف، بنیانگذار مدرسه افتتاحیه و روزنامه «معارف» از جمله آثار او: تأدیبات الاطفال، الفو بای مصور، مثنوی اطفال، تعلیم الاطفال.

جبار باغچه‌بان (۱۳۴۵-۱۲۶۴ش.)

زاده ایروان، نویسنده و آموزگار پیشگام کودکان، بنیانگذار کودکستان باغچه اطفال، بنیانگذار آموزش ناشنوایان، مخترع تلفن گنگ برای ناشنوایان، پایه‌گذار جمعیت حمایت از کودکان کرولال، مبتکر تقویم «گاهنامه بصری». از جمله آثار او: زندگی کودکان، شش نمایشنامه، بادکنک، عروسان کوه، درخت مروارید، دستور تعلیم الفبا، الفبای باغچه‌بان، الفبای آسان، اسرار تعلیم و تربی یا اصول تعلیم الفبا، کتاب‌های اول دبستان.

میرزا یحیی دولت‌آبادی (۱۳۱۵-۱۲۳۹ش.)

زاده اصفهان، از پیشگامان آموزش و پرورش نو در ایران، بنیانگذار مدرسه‌های ادب، کمالیه و سادات و مدرسه متوسطه ادب در تهران، نماینده مردم اصفهان در دوره پنجم مجلس. از جمله آثار او: کتاب علی - از نخستین کتاب‌های درسی آن زمان - دوره زندگانی یا غضب حق اطفال، حیات یحیی.

حسین کوهی کرمانی (۱۳۳۷-۱۲۷۶ش.)

زاده کرمان، گردآورنده ادبیات شفاهی و پژوهشگر ادبیات ایل‌های کرمان، مدیر روزنامه نسیم صبا. از جمله آثار او: کتاب ترانه‌های ملی یا فلهلوات، هفتصد ترانه روستایی، چهارده افسانه از افسانه‌های روستایی ایران، سوگواری‌های ادبی در ایران.

صدیقه دولت آبادی (۱۳۴۰-۱۲۶۱ش.)

زاده اصفهان، دانش‌آموخته رشته آموزش و پرورش از دانشگاه سوربن، بنیانگذار دبستان «مکتب‌خانه شرعیات» دختران در اصفهان، «شرکت خواتین اصفهان»، صاحب‌امتیاز نخستین نشریه ویژه زنان اصفهان به نام «زبان زنان» (۱۲۹۸ش.)، از همکاران «جمعیت نسوان وطنخواه».

میرزا یوسف اعتصام‌الملک (۱۳۱۶-۱۲۵۳ش.)

زاده تبریز، مترجم زبان‌های عربی، ترکی استانبولی و فرانسوی، بنیانگذار دومین چاپخانه در تبریز، مدیر مجله ادبی - سیاسی و اخلاقی بهار. از جمله آثار او: فواید‌الادب فی شرح اطواق الذهب که در مصر به عنوان کتاب درسی تدریس می‌شد و ترجمه کتاب‌های: سفینه غواصه از ژول ورن، خدعه و عشق از شیلر، تیره بختان از ویکتور هوگو و سیاحتنامه فیثاغورس.

برسابه هوسپیان (۱۳۷۸-۱۲۸۵ش.)

زاده اصفهان، دانش‌آموخته رشته تعلیم و تربیت از دانشگاه ژنو، مؤسس کودکان دبستانی در سال ۱۳۱۰ با امتیاز رسمی وزارت معارف و تلاش بیوقفه در جهت آموزش و پرورش کودکان پیش دبستانی تا پایان عمر.

محمد بهمن بیگی (۱۲۹۹ش. -)

زاده فارس، دانش‌آموخته حقوق، بنیانگذار آموزش و پرورش عشایری در ایران و دانشسرای عشایری شیراز در سال ۱۳۳۶ش. از جمله آثار او: عرف و عادت در عشایر فارس.

فضل‌الله مهتدی (صبحی) (? - ۱۳۴۱ش.)

زاده کاشان، آموزگار مدرسه تربیت، مدرسه سادات، مدرسه امریکایی‌ها، مدرس زبان و ادبیات فارسی در هنرستان عالی موسیقی، قصه‌گوی کودکان در رادیو، بازنویس و گردآورنده افسانه‌ها و قصه‌های ملی و محلی از جمله آثار او: افسانه‌ها، حاجی ملا زلفعلی، داستان‌های ملل، دژ هوشربا، کتاب صبحی، پیام پدر.

حسین کاظم‌زاده ایرانشهر (۱۳۴۰-۱۲۶۲ش.)

زاده تبریز، دستیار ادوارد براون در آموزش فارسی در دانشگاه کمبریج، بنیانگذار مجله «ایرانشهر» در آلمان، نظریه‌پرداز آموزش و پرورش کودکان، ابداع کننده روش جدید آموزش الفبای فارسی به نام راه نو در تعلیم و تربیت.

از جمله آثار او: زبان آموز فارسی برای کودکان ترک‌زبان، هنرآموز، راز و نیاز، وظائف پدر و مادر پیش و پس از تولد بچه، بچه‌ها را چگونه تربیت کنیم، اصول اساسی فن تربیت و روانشناسی.

ابراهیم بنی احمد (۱۲۹۶-؟ ش.)

زاده تهران، دانش‌آموخته حقوق قضایی، روانشناسی و جامعه‌شناسی، دکترای تعلیم و تربیت از دانشگاه سوربن فرانسه، بنیانگذار مرکز آموزشی جهان تربیت، مدیر مجله «بازی کودکان» که بعدها به «جهان تربیت» تغییر نام داد، عضو هیئت تحریریه مجله دانش‌آموز.

از جمله آثار او: روش آموختن، نقاشی فکری، درس نقاشی، نقاشی علمی، تصویرگری کتاب‌های چهارم دبستان و کتاب‌های صنایع روستایی برای کلاس‌های پنجم و ششم دبستان‌های روستایی.

مهدی آذریزدی (۱۳۰۰ ش.)

نویسنده پیشکسوت کودکان، زاده شهر یزد در سال ۱۳۰۰ شمسی است که از دهه ۳۰ کار نوشتن را با بازنویسی ادبیات کهن ایران همچون کلیله و دمنه و مرزبان نامه آغاز کرد. این مجموعه بازنویسی، «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» نام دارد. اکنون چند نسل از کودکان ایرانی از این راه با ادبیات کلاسیک ایران آشنا شده‌اند.

محمد پروین گنابادی (۱۳۵۷-۱۲۸۲ ش.)

زاده گناباد، آموزگار، عضو شورای عالی معارف خراسان، رئیس دانشسرای دختران مشهد، مبتکر روش صوتی به جای روش اسمی در آموزش الفبا با همکاری هدایه‌الله شهاب فردوسی، نماینده دوره چهاردهم مجلس از سبزوار، همکاری با علی‌اکبر دهخدا در تدوین لغت نامه، همکار انتشارات فرانکلین، دانشگاه تهران و بنیاد فرهنگ ایران. از جمله آثار او: رهنمای مطالعه، خودآموز املاء و خودآموز انشاء، دستور زبان فارسی.

عیسی صدیق (۱۳۵۷-۱۲۷۳ ش.)

زاده تهران، دانش‌آموخته رشته آموزگاری در دانشسرای ورسای فرانسه، ریاضیات عالی در دانشگاه پاریس، دوره عالی ستاره شناسی و مکانیک در فرانسه، دستیار ادوارد براون و استاد زبان فارسی در کمبریج، دارای دکترای فلسفه از دانشگاه کلمبیا، رئیس معارف گیلان، رئیس و استاد دانشسرای عالی دانشکده ادبیات و دانشکده علوم، وزیر فرهنگ در شش کابینه دوره پهلوی،

بنیانگذار دانشگاه تبریز و ۱۳ مدرسه فنی در تهران، نماینده ایران در مجمع بینالمللی آموزش و پرورش در ژنو، همکاری در بنیانگذاری فرهنگستان ایران، انجمن آثار ملی شورای عالی فرهنگ، انجمن ملی حمایت کودکان و سازمان پرورش افکار. از جمله آثار او: روش نوین در تعلیم و تربیت، دوره مختصر تاریخ فرهنگ ایران و تاریخ فرهنگ اروپا، اصول تدریس حساب و حل مسائل فکری.

محمدباقر هوشیار (۱۳۳۶-۱۲۸۳ش.)

زاده شیراز، دانش‌آموخته دانشکده کشاورزی برلین، دکترای روانشناسی نظری، آموزش و پرورش، روانشناسی علمی از دانشگاه مونیخ، استاد دانشکده‌های علوم ادبیات، دانشسرای عالی، دبیرستان نظام از جمله آثار او: تدریس الفبا، کشف روش اختصار در تدریس نوشتن و خواندن فارسی، پنجاه و پنج قطعه قرآنی برای دانش‌آموزان پنج و شش ابتدایی، سواد و آموزش همگانی.

محمود جوادی پور (۱۲۹۹ش.)

زاده تهران، دانش‌آموخته رشته نقاشی از آکادمی هنرهای زیبای مونیخ، دارای درجه دکترا از شورای عالی فرهنگ ایران، تصویرگر کتاب‌های کودکان، بنیانگذار و عرضه کننده نخستین نمونه چاپ رنگی، یکی از پایه گذاران اولین مرکز هنرهای تجسمی آپادانا (کاشانه هنرهای زیبا). از جمله آثار او: پنج جلد راهنمای هنر و راهنمای تدریس برای دوره‌های ابتدایی و راهنمایی، تصویرگری کتاب‌های موش و گربه، عیب زاکانی کودک دبیره ذبیح بهروز.

سید ابوالقاسم انجوی شیرازی (? - ۱۳۷۲ش.)

زاده شیراز، دانش‌آموخته علوم سیاسی از دانشگاه تهران، گردآورنده و پژوهشگر فرهنگ عامیانه، مجری برنامه رادیویی احساس و اندیشه یا سفینه مردم درباره ادبیات شفاهی. از جمله آثار او: تمثیل و مثل، گذری و نظری در فرهنگ مردم، قصه‌های ایرانی، گل به صنوبر چه کرد، جشن‌ها و آداب و رسوم و معتقدات زمستان، بازی‌های نمایشی، فردوسی‌نامه، عروسک و سنگ صبور.

توران میرهادی (۱۳۰۶ش.)

زاده تهران، دانش‌آموخته روانشناسی تربیتی از دانشگاه سوربن فرانسه و آموزش پیش از دبستان و ابتدایی از کالج سوینه پاریس، بنیانگذار مدرسه فرهاد و مجری روش‌های نو آموزش و پرورش در این مدرسه، از نویسندگان فعال مجله سپیده فردا، استاد و کارشناس ادبیات کودکان، از بنیانگذاران شورای کتاب کودک، بانی و سرپرست ارشد مجموعه چندین جلدی فرهنگنامه کودکان و نوجوانان ایران.

از جمله آثار او: گذری در ادبیات کودکان، دو گفتار، جستجو در راهها و روش‌های تربیت.

پروین دولت آبادی (۱۳۰۳ش.)

زاده تهران، دانش‌آموخته رشته عکسبرداری داخلی از انگلیس، دکترای آموزش پیش از دبستان از امریکا، از بنیانگذاران شورای کتاب کودک. او با همکاری لیلی ایمن آهی به گردآوری گنجینه ادبیات کودکان پرداخت. از ویراستاران بخش کتاب‌های کودکان انتشارات فرانکلین. از جمله آثار او: گذری در ادبیات کودکان، گنجشک و وزغ، جمجمک برگ خزان، یک بازیگر و ویرایش بیش از ۲۰ کتاب کودکان.

مهرانگیز منوچهریان (۱۳۷۹-۱۲۹۳ش.)

زاده مشهد، دانش‌آموخته رشته فلسفه و علوم تربیتی، دکترای حقوق کیفری، سناتور دوره‌های چهارم تا ششم مجلس سنا، رئیس اتحادیه زنان حقوقدان ایران، سازمان داوطلبان حمایت خانواده، عضو مرکز جهانی صلح از راه قانون و انجمن بینالمللی زنان در ایران، نخستین برنده ایرانی جایزه حقوق بشر سازمان ملل متحد در سال ۱۹۶۸م. و نخستین برنده جایزه حقوق بشر مرکز جهانی از راه قانون در سال ۱۹۷۱م.

از جمله آثار او: مسئله جرائم اطفال، طرح تأسیس محاکم اختصاصی اطفال و بنگاه‌های وابسته بآن در ایران، چرا اطفال ناسازگار می‌شوند و چه باید کرد، طرح قانون حمایت خانواده.

بدرالملوک تکین (بامداد) (۱۳۶۶-۱۲۷۷ش.)

زاده تهران، دانش‌آموخته دانشسرای عالی در رشته آموزش و پرورش از دانشگاه کلمبیا، رئیس دانشسرای دختران، مشاور رادیو ایران در بخش راهنمای خانواده‌ها، رئیس کمیسیون حقوقی شورای عالی زنان، از تدوین‌کنندگان قانون حمایت خانواده، بنیانگذار

سازمان زنان هوادار اعلامیه حقوق بشر، عضو مؤسس کانون بانوان، بنیانگذار دبستان ملی نمونه دخترانه و پسرانه بامداد، مدیر روزنامه «زن امروز»، نویسنده کتاب‌های ویژه دختران و زنان همچون: اخلاق و آداب معاشرت، روانشناس تربیتی، زن ایرانی از انقلاب مشروطه تا انقلاب سفید.

نورالهدی منگنه (۱۲۸۱ش. - ؟)

دانش‌آموخته رشته روانشناسی کودک در دانشگاه بیروت، عضو هیئت مدیره و دبیر جمعیت نسوان وطنخواه ایران، بنیانگذار کلاس‌های سوادآموزی زنان در جمعیت نسوان، عضو کانون بانوان و همکار مجله زبان زنان، مدیر و صاحب امتیاز ماهنامه علمی - ادبی «بیبی».

نویسنده کتاب‌های ویژه دختران و زنان همچون: ره آموز خانواده، آداب معاشرت و تدبیر منزل.

یحیی مافی (۱۳۰۲ش.)

زاده رودبار الموت، صاحب امتیاز مدرسه پسرانه مهران و یکی از دو بنیانگذاران مجتمع آموزشی مهران، عضو انجمن ملی مدارس هماهنگ، از بنیانگذاران شورای کتاب کودک.

معصومه سهراب (مافی) (۱۳۰۴-۱۳۸۳ش.)

زاده تهران، دانش‌آموخته رشته نقاشی از هنرستان تهران، رشته تعلیم و تربیت از دانشسرای عالی، دوره فوق لیسانس جامعه‌شناسی از دانشگاه تهران، صاحب امتیاز کودکانستان مهر و دبستان دخترانه مهران، یکی از دو بنیانگذاران مجمع آموزشی مهران در سال ۱۳۳۴-۱۳۳۲، از بنیانگذاران شورای کتاب کودک و مترجم کتاب‌های گوناگون.